

**დღიურის ქანრი ვერცხლის საუბუნის
მწერალთა შიმოქმედებაში
(ვლადიმერ კოროლენკო)**

მოკლე შინაარსი

სტატიაში განხილულია დღიურის სპეციფიკა და ჟანრული თავისებურებები, სხვადასხვა ტიპი: მწერლის დღიური, დღიური როგორც მხატვრული პროზის ნაირსახეობა და ლიტერატურულ გმირთა დღიურები მხატვრული ნაწარმოების სტრუქტურაში. მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმო XIX საუკუნის დასასრულისა და XX საუკუნის დასაწყისში მოღვაწე მწერალთა დღიურებს, განსაკუთრებული აქცენტი გააკეთდა გამოჩენილი რუსი მწერლის, პუბლიცისტის და საზოგადო მოღვაწის ვლადიმერ კოროლენკოს დღიურებზე.

კოროლენკოს, როგორც მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის სოციალური აქტიურობა აიძულებდა უყურადღებოდ და საფუძვლიანი ანალიზის გარეშე არ დაეტოვებინა არც ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტი. ის, რაც ვერ პოულობდა ასახვას მხატვრულ ან პუბლიცისტურ პროზაში, აუცილებლად აისახებოდა დღიურში. კოროლენკოს დღიურებში განსაკუთრებული ადგილი უკავია მასალებს, რომლებსაც მწერალი შემდგომ იყენებდა თავის მხატვრულ ნაწარმოებებში: მწერლის შთაბეჭდილებები ამერიკაში მოგზაურობის შესახებ, პირადი ხასიათის ცნობები; ჩანაწერები მულტანის საქმესთან დაკავშირებით, კოროლენკო გამოდიოდა როგორც დამცველი. კოროლენკოს 1917-1921 წწ. დღიური რთული და წინააღმდეგობრივი ეპოქის შესანიშნავი დოკუმენტია და ისტორიულ მნიშვნელობას წარმოადგენს. კოროლენკოს დღიურები მიუთითებენ იმაზე, რომ ქვეყნის ბედი მწერლისათვის ღრმად პირადული საკითხია. იგი მძიმედ განიცდიდა იმას, რაც ქვეყანაში ხდებოდა. ყოველივე ზემოთქმული მიუთითებს ავტორის იმ აქტიურ მოქალაქეობრივ პოზიციაზე, რაც აგრძნობინებდა სისხლხორცეულ კავშირს თავის ქვეყანასთან და ხალხთან.

Irina Jishkariani

**THE DIARY GENRE IN THE WORKS OF WRITERS OF
THE SILVER AGE**

Abstract

In the article “Diary Genre in the Silver Century Writer’s Work. Volodymyr Korolenko” is discussed daily specific and features of the genre, different

types: the dairy of writer, the dairy as the diversity of an artistic prose and dairy of literary heroes' dairies in the artistic work structure. The significant attention was paid to the dairies of writers working for the end of XIX Century and to the beginning of XX Century.

The social activity of Korolenko as a writer forced him not to leave important facts without attention and thorough analysis. That which couldn't find reflection in the artistic and publicist prose, certainly was reflected in the dairy. In the dairies especial place takes materials, which are further used in the artistic works of writer; the writer's impressions about the trip in America, personal nature data; records on Multan case, where Korolenko was appeared as defender. Korolenko 1917-1921. The dairy is the perfect document of complex and controversial era which has historical importance. The dairies of Korolenko indicates that the fate of the country is deeply personal issue for the writer and that he had dramatically filing on everything that was happening in the country. All the above mentioned indicates on authors active citizenship position, who had deeply relation with his country and people.

საკვანძო სიტყვები: დღიურის ჟანრი, ტიპები, ნიშანთვისება, პუბლიცისტიკა, ვერცხლის საუკუნის წარმომადგენელთა დღიურები, კოროლენკოს დღიურები.

key words: The diary genre, types, Characteristics, Publicism, Diary silver-century writers, The dairies Korolenko.

შესავალი. ლიტერატურათმცოდნეობაში დამკვიდრდა საკმაოდ ურთიერთგამომრიცხავი შეხედულება დღიურის ჟანრის სპეციფიკის შესახებ. არსებობს დღიურის მრავალი განმარტება. მეტად მკაფიო განმარტება მოცემულია მოკლე ლიტერატურულ ენციკლოპედიაში: „დღიური წარმოადგენს თხრობით ფორმას, რომელიც წარმართება პირველ პირში ყოველდღიური ჩანაწერების სახით. როგორც წესი, ასეთი ჩანაწერები არ არის რეტროსპექტული. განსაკუთრებით გამოკვეთილად დღიურები წარმოდგენილია როგორც მხატვრული პროზის ნაირსახეობა და რეალურ პირთა ავტობიოგრაფიული ჩანაწერები“. ლიტერატურულ ენციკლოპედიურ ლექსიკონში (1934) „დღიურის ჟანრის“ ცნება განიხილება როგორც „მემუარული ლიტერატურის პირვანდელი ფორმა. მოვლენათა ზოგადი პერსპექტივა აქ მოცემული არ არის ... დღიური ავტორის ყოველდღიური ან პერიოდული ჩანაწერებია, რომელშიც მოცემულია მისი პირადი ცხოვრების მოვლენები თანამედროვე რეალობის ფონზე“.

ლიდია გინზბურგი („ფსიქოლოგიური პროზის შესახებ“) დღიურებს მიაკუთვნებდა „შუალედურ“ ჟანრს. ნ. ბოგომოლოვის აზრით, „ლიტერატურათმცოდნეობის ყველაზე ტრადიციულ რედაქციებში დღიურები და ჩანაწერები განიხილება მხოლოდ როგორც სხვადასხვა მოვლენებისადმი ავტორის დამოკიდებულების დოკუმენტურ მტკიცებულებათა კრებული“ (ბოგომოლოვი, 1999: 202). ო. ეგოროვის აზრით, „დღიურს განიხილავდნენ მხოლოდ როგორც დამხმარე მასალას, ამიტომ მეცნიერული თვალსაზრისით მას მიაკუთვნებდნენ ლიტერატურულ მემუარებს“ (ეგოროვი, 2003: 57). ა. ტარტაკოვსკის თვლიდა, რომ მოგონებები და დღიურები შეადგენენ ერთიან მემუარულ ჟანრს. თ. კოლიადინი ასევე მიიჩნევს, რომ „მემუარები და დღიურები წარმოადგენენ მემუარული ჟანრის ნაირსახეობას“, ამასთანავე მას დასაშვებად მიაჩნია, რომ „დღიურის თანამედროვე განვითარება იძლევა მისი როგორც მნიშვნელოვანი და, ზოგიერთ შემთხვევაში, დამოუკიდებელი მხატვრული ფორმის განვიღვის საშუალებას“ (კოლიადინი, 1998: 24). ვ. ოსკოცკის აზრით, აუცილებელია „ლაპარაკი არა მემუარულ, არამედ მემორიალურ ლიტერატურაზე, რაც მოგვცემს არა მხოლოდ ერთმანეთისაგან განვასხვავოთ დღიურისა და მემუარების ჟანრები, არამედ შევხედოთ დოკუმენტური ლიტერატურის სხვა ჟანრებს როგორც „დამოუკიდებლად არსებულს“ და „სპეციფიკური თვისებების მქონეს“ (ოსკოცკი, 1993: 5). ე. კრივოლაპოვა თვლის, რომ „დღიური დამოუკიდებელი ჟანრია, რომელსაც თავისი ჟანრული თვისებები აქვს (დომინანტური და ფაქულტატიური), ამიტომ არ არის მართებული მივაკუთვნოდ ის „მემუარულ ჟანრს“. დღიურისა და მემუარების შედარება საშუალებას იძლევა დღიურის მთავარი კატეგორიის – სინქრონულობის გამოვლენის საშუალებას... დღიურის როგორც ავტოდოკუმენტური ჟანრის თვისებურებები გამორიჩხავენ მის განხილვას იმ „კანონების“ შესაბამისად, რომლებიც გამოიყენება მხატვრული ნაწარმოების შექმნისას, რადგან ავტოდოკუმენტური და მხატვრული ლიტერატურისათვის დამახასიათებელია „განზოგადების“ და „შემეცნების“ სხვადასხვა ტიპი“ (კრივოლაპოვა, 2013). ზოგადად, მისაღებად უნდა ჩაითვალოს დღიურის ჟანრული სინთეზი, მხატვრული და პუბლიცისტური ჟანრების ორგანული შერწყმა, რამაც თავისი ასახვა

ჰპოვა ცნობილი რუსი მწერლის ვლადიმერ კოროლენკოს დღიურებში.

მსჯელობა. დღიურის ჟანრს დიდი ხნის ისტორია აქვს. რუსეთში დღიურები მოვლენათა ყოველდღიური ფიქსაციის სახით XVII საუკუნის ბოლოს არსებობდნენ, ხოლო მისი ელემენტები უკვე X საუკუნეში შეინიშნებოდნენ. ესენია დღიურის ჟანრის სხვადასხვა ტიპის ტექსტები: მოგზაურობები, საგზაო ნარკვევები, ავტობიოგრაფიული ჩანაწერები, რომელთა გამოყოფა პუბლიცისტიკისა და სამატიანო თხზულებებისგან ჯერ კიდევ დიდ სირთულეს წარმოადგენდა.

როგორც მ. ჩუდაკოვა აღნიშნავდა მოკლე ლიტერატურულ ენციკლოპედიაში, დღიურების პოპულარობა რუსულ და ევროპულ ლიტერატურაში ჩვეულებრივ ასოცირდება სენტიმენტალიზმის განვითარებასთან XVIII საუკუნის ბოლოს, რომელმაც გამოავლინა დიდი ინტერესი პიროვნების შინაგანი სამყაროს მიმართ, მწერალთა მცდელობა თანმიმდევრულად დააფიქსირონ მათი ცხოვრება, ფიქრები და განცდები, შეხედულებები სამყაროზე. XIX საუკუნეში დღიურის ჟანრი განიცდის აღმავლობას, იზრდება მისდამი ინტერესი, რაც განპირობებული იყო მწერალთა სურვილით წარმოედგინათ პიროვნების შინაგანი სამყარო დოკუმენტურად დასაბუთებული ტექსტის სახით, რომელიც აგებულ იქნებოდა სარწმუნო მტკიცებულებების და ცალკეული ადამიანის ცხოვრების ფაქტებზე დაყრდნობით. როგორც ზინაიდა გიპიუსი აღნიშნავდა მოგვიანებით თავის „პეტერბურგულ დღიურებში“, მას სურდა ეჩვენებინა არა მხოლოდ ის მნიშვნელოვანი მოვლენები, რომლის მოწმეც თავად იყო, არამედ მას ასევე აინტერესებდნენ „ადამიანები ამ მოვლენების დროს“. „მაინტერესებდა ყველა ადამიანი, მისი პიროვნება, მისი როლი ამ უზარმაზარ ტრაგედიაში, მისი ძალა, მისი დაცემა - მისი ცხოვრების გზა“.

როგორც უკვე აღინიშნა, რიგი მკვლევარების მიერ დღიური, როგორც ჟანრი, ავტობიოგრაფიასთან, მოგონებებთან და ჩანაწერებთან ერთად განიხილება, როგორც მემუარული ლიტერატურის ნაწილი, მაგრამ, ჩვენი აზრით, მაინც არ შეიძლება მისი მემუარებთან დაკავშირება, და აი რატომ: დღიური ფოკუსირებულია დღევანდელობაზე, მემუარები კი წარსულზე. მემუარების შექმნა ითხოვს ხანგრძლივ მომზადებას, წარსული მოვლენების გაცნობიერებას და მათ ასახვას დროთა განმავლობაში შეცვლილი ავტორისეული შეხედულებების გათვა-

ლისწინებით. მემუარების ავტორს აქვს შესაძლებლობა თავისი შეხედულებები თანდათან ჩამოაყალიბოს, რაც მას საშუალებას აძლევს კარგად აწონ-დაწონოს ყველა აღწერილი წარსული მოვლენა და მისცეს მათ სათანადო შეფასება. ჩანაწერები დღიურში თითქმის მყისიერი რეაქციაა მომხდარზე. დღიურის ავტორს არ სჭირდება გახსენება, მისთვის საკმარისია დააფიქსიროს ის, რასაც ხედავს. ის თავად იმყოფება იმ მოვლენათა მოწმე, რომლებსაც აღწერს, და შეუძლია მათი ემოციურად გადმოცემა.

დღიური, მემუარებთან შედარებით, უფრო საიმედო და სანდო წყაროდ არის მიჩნეული, რადგან შეიცავს უფრო ზუსტ ინფორმაციას, ავტორის თავდაპირველ აზრს, რომელსაც ჯერ არ შეეხო ახლებურად გააზრება და შეფასება გარკვეული მოვლენებისა და განწყობის ზეგავლენით. ლიტერატურული დღიურის ავტორი ნაკლებად წერს თავის შესახებ, სამაგიეროდ აღწერს ყველაფერს, რაც, მისი აზრით, მოგვიანებით შეიძლება წარმოადგენდეს ისტორიულ ინტერესს.

ზოგჯერ დღიურები თავიდანვე არიან დასაბეჭდად განკუთვნილი. ერთ-ერთ წერილში ვლადიმერ კოროლენკო აღნიშნავდა: „როდესაც ჩემს დღიურებს გამოაქვეყნებთ, ვფიქრობ, ბევრ რამეს ნახავთ საინტერესოს“. ზინაიდა გიპიუსი თავის დღიურებს მხატვრულ ნაწარმოებებად მიიჩნევდა და ერთი დღიური თავად გამოაქვეყნა. მაგრამ ხშირად დღიურები იწერება პირადი მოხმარებისათვის. მაგალითად, ვალერი ბრიუსოვი დღიურს მხოლოდ თავისთვის წერდა და საშინლად აღშფოთებული იყო მათი წაკითხვის მცდელობის გამო. „დღიური არის ტექსტი, რომელიც არ არის განკუთვნილი პუბლიკაციისათვის...; გამოქვეყნებული დღიური უკვე არღვევს ჟანრის საზღვრებს... ლიტერატურული ფორმით სულის ინტიმური, მათ შორის მორალურად უარყოფილი მხარეების გამოქვეყნებას, რა თქმა უნდა დიდი ხნის ტრადიცია აქვს – იხ. ნეტარი ავგუსტინეს ან რუსოს „აღსარება“, – მაგრამ ეს არ არის დღიური“ (ზალიზნიაკი, 2010).

თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობაში გამოყოფენ დღიურის სამ ტიპს: მწერლის დღიური, დღიური როგორც მხატვრული პროზის ნაირსახეობა და ლიტერატურულ გმირთა დღიურები მხატვრული ნაწარმოების სტრუქტურაში.

მწერლის დღიური (ჟუკოვსკის, პუშკინის, დოსტოვესკის, ტოლსტოის, ბუნინის, კოროლენკოს, ჩეხოვის, როზანოვის,

ბრიუსელის და სხვა), ისევე როგორც სხვა სახის დღიურები, წარმოადგენს ყოველდღიურ ჩანაწერებს, რომლებიც ავტორს შეაქვს გარკვეული დროის მანძილზე, მაგრამ ამავე დროს ეს ჩანაწერები წარმოადგენენ მათი ლიტერატურული შემოქმედების განსაკუთრებულ ფენას, შინაგანი ცხოვრების განსაკუთრებულ ფორმას. მათში შენარჩუნებულია დღიურისათვის დამახასიათებელი ყველა ნიშანთვისება: დათარიღება, პერიოდულობა; საკუთარი დაკვირვებები, ამონარიდები წერილებიდან; ზოგჯერ ფიქრები ფილოსოფიურ და ცხოვრებისეულ საკითხებზე, რომლებიც მწერალს აღელვებდნენ იმ დროს, ნაკლებადაა წარმოდგენილი მწერლის შინაგანი განცდები და უმეტესად აქცენტირება ხდება გარე მოვლენების დაფიქსირებაზე.

როგორც წესი, მწერლის დღიური ატარებს პუბლიცისტურ ხასიათს და ხშირად პოლემიკურია აღწერილ სინამდვილესთან მიმართებაში, ექვემდებარება გარკვეულ ავტორისეულ იდეას. ამ მიზანს ემსახურება ავტორის მიერ მოყვანილი დოკუმენტური მოწმობები, ადამიანთა საუბრების ფრაგმენტები, ამონარიდები წერილებიდან, პირადი დაკვირვებები.

ზოგჯერ დღიურის მასალებს მწერალი იყენებს მხატვრული ნაწარმოებების შექმნისას. დღიური როგორც მხატვრული პროზის ჟანრული ნაირსახეობა წმინდა ლიტერატურული მოვლენაა. ის ეკუთვნის გამოგონილ გმირს, რომელიც აკეთებს ჩანაწერებს იმ მიზნით, რომ არა იმდენად დააფიქსიროს ცხოვრებისეული მოვლენები, რამდენადაც გააცნობიეროს საკუთარი ქმედებები, სხვა ადამიანებთან დამოკიდებულების საიდუმლო ბერკეტები. ეს პროზა ფსიქოლოგიურია. მაგალითად, დღიურის ჟანრშია შექმნილი ისეთი ნაწარმოებები, როგორიცაა იტურგენევის „ზედმეტი ადამიანის დღიური“, ნ. გოგოლის „შეშლილის ჩანაწერები“, „პეჩორინის ჟურნალი“ მ. ლერმონტოვის რომანში „ჩვენი დროის გმირი“, მ. ბულგაკოვის „ახალგაზრდა ექიმის ჩანაწერები“ და სხვ. ნაწარმოებში, რომელშიც დღიური გამოიყენება, როგორც ნარატიული ფორმა, ავტორის პოზიცია საკმაოდ მკვეთრად განსხვავდება პერსონაჟის პოზიციისაგან ხასიათი, და არ შეიძლება ავტორისა და გმირის გაიგივება.

დღიურის ჟანრში შეიძლება მთლიანად ნაწარმოების დაწერა. ასეთია, მაგალითად, გოგოლის „შეშლილის ჩანაწერები“, როდესაც დღიურის ფორმით გადმოცემულია ავტორის პირადი მოგონებები და შთაბეჭდილებები, რომელიც კარგად

იცნობდა პეტერბურგელი ჩინოვნიკების ცხოვრებას და ფსიქოლოგიას.

ლიტერატურული გმირების დღიურებს მხატვრულ ნაწარმოებში „ლიტერატურათმცოდნეობაში უწოდებენ „დღიურის ფრაგმენტს“, ... დღიურის ფრაგმენტი მხატვრული ნაწარმოების მნიშვნელოვანი კომპონენტია, რომელიც წარმოადგენს ერთერთი გმირის დღიურის ჩანაწერებს“. ეს არის ტექსტი ტექსტში (ინტერტექსტი) მხატვრული ნაწარმოების სტრუქტურაში. „აქ მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ დღიურის ავტორად გვევლინება ლიტერატურული გმირი, და არა რეალური პიროვნება“ (ნიკოლაიჩევა, 2014: 173-174).

როგორც ლიტერატურული მოვლენა, დღიური პირდაპირ კავშირშია საზოგადოებრივ და კულტურულ ცხოვრებასთან, ღირებულებების, მორალური და ზნეობრივი, ეთიკური პრინციპების და მსოფლმხედველობის შეცვლასთან. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს XIX საუკუნის დასასრულისა და XX საუკუნის დასაწყისის ეპოქა. ეს არის მასშტაბური სოციალური და სულიერი ძვრების პერიოდი, როდესაც ადამიანური და საზოგადოებრივი ფაქტორები თანაბრად მნიშვნელოვანია, რამაც მკაფიო ასახვა ჰპოვა უმეტესად შემოქმედებითი ინტელიგენციის დღიურებში. სწორედ რუსეთის ინტელექტუალური ელიტის წარმომადგენელთა დღიურებსა და მემუარულ ჩანაწერებში ასახვა ჰპოვეს XIX საუკუნის დასასრულისა და XX საუკუნის დასაწყისის სულიერმა ძიებებმა. ცნობილია რუსული ლიტერატურის ვერცხლის საუკუნის წარმომადგენელთა ვრცელი დღიურები: ვალერი ბრიუსოვის დღიურები (1891-1910), „უკანასკნელი ფურცლები ქალის დღიურიდან“, ალექსანდრე ბლოკის დღიურები (1901-1921), ზინაიდა გიპიუსის „წარსულის შესახებ“, „პეტერბურგული დღიურები“ და „შავი რვეულები“, ანდრეი ბელის „დორნახის დღიური“, „აფრიკული დღიური“, „მწვერლის დღიური“, მიხეილ პრიშინის დღიურები (1905–1919), დმიტრი მერვეჟოვსკის „იყო და არს. დღიური. 1910–1914 წწ.“, კორნეი ჩუკოვსკის დღიური (1901–1927), ვლადიმერ კოროლენკოს დღიურები და სხვ. ეს დღიურები წარმოადგენენ არა მხოლოდ მათი ცხოვრების, არამედ რუსეთის ისტორიის მთელი ეპოქის მატთანეს. ისინი ინტერესს იწვევენ როგორც მდიდარი ფაქტოგრაფიული მასალა, ასევე როგორც XIX საუკუნის დასასრულის და XX საუკუნის დასაწყისის ლიტერატურული ძეგლები.

ამ პერიოდში შექმნილი დღიურები მოიცავენ მეტად საინტერესო ცნობებს ვერცხლის საუკუნის ეპოქაზე, ასახავენ პირველ შთაბეჭდილებებს კულტურული ცხოვრების მოვლენებზე, მიმდინარეობს მსჯელობა რუსეთის ბედის შესახებ. გარდა ამისა, დღიურების ავტორები, როგორც კულტურული ცხოვრების უმაღლო მონაწილეები, ანალიზს უკეთებენ თავის შემოქმედებას და მათ მიერ შეტანილ წვლილს კულტურულ პროცესში. ამასთან ერთად, რუსული ლიტერატურის მოდერნიზებული მიმდინარეობის წარმომადგენლები რეალისტ მწერლებისაგან (ტოლსტოი, კოროლენკო) განსხვავებით, ამჯობინებენ გვერდი აუარონ პოლიტიკურ ცხოვრებას და დღიურების ფურცლებზე იშვიათად გამოხატავენ თავის პოლიტიკურ შეხედულებებს. განსაკუთრებით ხშირად ასახავენ ვერცხლის საუკუნის კულტურისათვის დამახასიათებელ რელიგიურ და ფილოსოფიურ ძიებებს, აძლევენ პიროვნულ დახასიათებებს ლიტერატურისა და კულტურის თანამედროვე მოღვაწეებს.

ვლადიმერ კოროლენკო, მიუხედავად იმისა, რომ ის მწერალია რეალისტია, რუსული ლიტერატურის ვერცხლის საუკუნის მნიშვნელოვანი წარმომადგენელია. კოროლენკო ასრულებს XIX საუკუნის კლასიკური დღიურის ჟანრის განვითარებას. მისი დღიურები ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო და მნიშვნელოვანია. მათში მკაფიოდ შეინიშნება ორი ძირითადი მიმართულება: ფორმის ძირითადი ელემენტების გამოყენება, რომლებიც დამახასიათებელი იყო დღიურისათვის XIX საუკუნეში, ხოლო ჟანრის განვითარების შედეგად შეინიშნება ახალი ტენდენციები მისი განვითარების ტრადიციულ სტრუქტურასა და შინაარსობრივ კომპონენტებში. მნიშვნელოვანი მახვენებელი ხდება დღიურის უფრო მჭიდრო ურთიერთმოქმედება მხატვრულ და პუბლიცისტურ ჟანრებთან, წერილებთან და ჩანაწერებთან. კოროლენკოს დღიურებში უფრო მეტად შეინიშნება პუბლიცისტურობა, ქრონიკულობა, მკვეთრად გამოხატული სუბიექტური ტონი. ამავე დროს შესუსტებულია დღიურის ჟანრის ზოგიერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი: ფსიქოლოგიურობა ადგილს უთმობს სოციალურ საკითხებს, პირადი დაკვირვების მეთოდს თანდათან ცვლიან ინფორმაციის კოლექტიური წყაროები, ყოველდღიურ ჩანაწერებს წერილები, მხატვრული მინიატურები. ბევრი ჩანაწერი ატარებს პოლემიკურ ხასიათს. დღიურში მოყვანილი წერილები არა მხოლოდ ადასტურებენ ისტორიულ

მოვლენებს, როგორც უკვე შემდგარ ფაქტს, არამედ წარმოგვიდგენენ „მათი დროის გმირების“ სახეებს.

დღიურის წერა კოროლენკომ დაიწყო მეორე გადასახლების დროს, 1881 წელს, როდესაც ის, როგორც ადმინისტრაციული წესით გადასახლებული აღმოჩნდა იაკუტიაში. მის იმ დროის დღიურში გამოვლინდა ახალგაზრდა სტუდენტის სწრაფვა ობიექტურად დაეფიქსირებინა საკუთარი შთაბეჭდილებები, რომელიც იძულებით მოგზაურობაში გაემგზავრა. ამ დღიურის მასალები მან შემდგომ თავის მხატვრულ ნაწარმოებებში გამოიყენა.

გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ კოროლენკოს დღიურმა ახალი შინაარსი შეიძინა: დღიურში შევიდა ახალი ცხოვრებისეული მასალა, რომელშიც დიდი ადგილი დაეთმო პოლიტიკას, ისტორიას, ლიტერატურის საკითხებს, ის უფრო პრობლემური და ანალიტიკური ხასიათის გახდა და მიიღო თანამედროვე ცხოვრების ქრონიკის სახე, რომელიც მომდევნო თაობებისათვის იყო განკუთვნილი. კოროლენკოს გაცნობიერებული ჰქონდა მისი დღიურის მხატვრული და ისტორიული მნიშვნელობა და ამიტომ იმედოვნებდა, რომ მომდევნო თაობები მას წაიკითხავდნენ და თავადაც გამოიყენებდა თავის შემდგომ ლიტერატურულ საქმიანობაში: „დადგება დრო, როდესაც მე გადავწვევტ იმ ეპიზოდების და იმ განწყობის გამოყენებას რომელიმე მოთხრობაში ... ამიტომ ყველაფერს ასე დაწვრილებით ვწერ“.

კოროლენკოს როგორც მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის სოციალური აქტიურობა აიძულებდა მას უყურადღებოდ და საფუძვლიანი ანალიზის გარეშე არ დაეტოვებინა არც ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტი. ის, რაც ვერ პოულობდა ასახვას მხატვრულ ან პუბლიცისტურ პროზაში, აუცილებლად აისახებოდა დღიურში. მნიშვნელოვანი მოვლენის გამოტოვება მწერალს ნორმის დარღვევად მიაჩნდა: „მე უკვე შევეჩვიე ჩემს დღიურს, და სინდისის ქენჯნას განვიცდი, როდესაც გამომჩეხება ის, რაც აღნიშვნის ღირსია, და არ არის შეტანილი დღიურში“.

კოროლენკოს დღიურში განსაკუთრებული ადგილი უკავიათ მოსამზადებელ მასალებს, რომლებსაც მწერალი შემდგომ იყენებდა თავის მხატვრულ ნაწარმოებებში: მოთხრობებში „მაკარის სიზმარი“, „ჩერქესი“, „ყინვა“, ნარკვევში „მულტანის მსხვერპლთშეწირვა“, „ამერიკულ“ მოთხრობებში და სხვ.; დი-

დი ადგილი დაეთმო მის პუბლიცისტურ გამოსვლებს, რომლებიც აკრძალული იყო ცენზურის მიერ და ზედამხედველობის ქვეშ მყოფ და არასაიმიედო მწერალს არ ჰქონდა მათი გამოქვეყნების შესაძლებლობა. დღიურში შეტანილია როგორც დასრულებული პუბლიცისტური გამოსვლები, ასევე ჩაფიქრებული სტატიების მოკლე ჩანაწერები, რომელთა შექმნას მწერალი მოგვიანებით აპირებდა. დღიურის პარალელურად, მწერალი ცალკე ჩანაწერებს აწარმოებდა ე.წ. უბის წიგნაკში. ამრიგად, კოროლენკოს დღიურმა მიიღო მწვავე სოციალური და პოლიტიკური მიმართულება. მწერალი, რომელსაც დიდი ხნის მანძილზე არ ჰქონდა თავისუფლად გადაადგილების საშუალება, მიუხედავად ყველაფრისა ცდილობდა ყველაფრის კურსში ყოფილიყო, რაც ხდებოდა.

1893-1895 წწ. დღიურებში აისახა მწერლის შთაბეჭდილებები ამერიკაში მოგზაურობის შესახებ 1893 წელს, პირადი ხასიათის ცნობები, რომლებიც ეხება მწერლის პირად ტრაგედიას, გამოწვეულს ქალიშვილის გარდაცვალებით, და მოგონებები მის შესახებ. 1895-1898 წწ. დღიურში შევიდა ჩანაწერები მულტანის საქმესთან დაკავშირებით, სადაც კოროლენკო გამოდიოდა როგორც დამცველი; 1898-1903 წწ. დღიურში პირველი რევოლუციის წინ რუსეთში არსებული განწყობის ამსახველი ჩანაწერები, ასევე ჩანაწერები 1901 წელს ხარკოვსა და პეტერბურგში მომხდარი დემონსტრაციების, პოლტავასა და ხარკოვის რეგიონებში აგრარული არეულობების, მასობრივი დაპატიმრებების და ებრაელთა დარბევის შესახებ; 1914-1915 წწ. დღიურები წარმოადგენენ ჩანაწერებს ევროპაში მოგზაურობის და რუს ემიგრანტებთან შეხვედრების შთაბეჭდილებების შესახებ.

კოროლენკოს 1917-1921 წწ. დღიური რთული და წინააღმდეგობრივი ეპოქის შესანიშნავი დოკუმენტია და ისტორიულ მნიშვნელობას წარმოადგენს. აღნიშნულ დღიურში შეტანილ მასალებს ავტორი აძლევს როგორც სუბიექტურ, ისე ობიექტურ შეფასებას. დღიურში შეტანილია ჯარისკაცთა წერილები პირველი მსოფლიო ომის ფრონტიდან, კოროლენკოს წერილები, ამონარიდები გაზეთებიდან, ქუჩაში მოსმენილი საუბრების ჩანაწერები და მრავალი სხვა დოკუმენტი. მასალის შერჩევა მიუთითებს იმაზე, რომ ქვეყნის ისტორია მწერლისათვის ღრმად პირადული საკითხია რომ, იგი მძიმედ განიცდიდა, რაც ქვეყანაში ხდებოდა. ყოველივე ზემოთთქმული მიუთითებს ავ-

ტორის აქტიურ მოქალაქეობრივ პოზიციაზე, რომელიც გრძნობდა სისხლხორცეულ კავშირს თავის ქვეყანასთან და ხალხთან.

ვ. კოროლენკო არც ერთი პოლიტიკური პარტიის ან ჯგუფის წევრი არ იყო და თავს „უპარტიო სოციალისტად“ მიიხსენებდა. აზრის დამოუკიდებლად გამოხატვის შესაძლებლობას ყველა პარტიულ პროგრამასა და პოლიტიკურ იდეაზე მადლა აყენებდა. თავისი მოქალაქეობრივი და საზოგადოებრივი პოზიციის განსაზღვრისას ვ.კოროლენკო ხაზგასმით აღნიშნავდა, რომ ყოველთვის ოპოზიციაში იმყოფებოდა ხელისუფლებასთან, მაგრამ არასოდეს არ ყოფილა ოპოზიციაში თავის ხალხთან.

პირველი მსოფლიო ომთან დაკავშირებით დღიურში მოყვანილ ერთ-ერთ წერილში კოროლენკო გამოხატავს თავის შეხედულებებს ომის შესახებ. მწერლის აზრით, ომი კაცობრიობისათვის დიდი უბედურებაა და ამაში ყველაა დამნაშავე, „მაგრამ ამ ტრაგიკულ აყალ-მაყალში ჩემს სამშობლოს უფლება აქვს დაიცვას თავისი სიცოცხლე და თავისუფლება, და აქედან გამომდინარე, ჩვენ, ჩვენი სამშობლოს შვილებს, ვალდებულება გვაქვს ქვეყნის წინაშე დავეხმაროთ მას, ყოველ შემთხვევაში, თავდაცვის ფარგლებში მაინც“. მიუხედავად მძიმე განსაცდელისა, რომელიც წილად ხვდა ქვეყანას და ხალხს, მწერალი არ კარგავს მომავლის რწმენას, ზნეობრივი ღირებულებების შენარჩუნების იმედს.

1917 წლის თებერვლის რევოლუცია ვ.კოროლენკომ არაერთგვანოვნად აღიქვა. მისი აზრით, რევოლუცია სამშობლოს აღორძინების გზა არ არის. „თავი არ უნდა მოვიტყუოთ. ათ წელიწადში ხალხში შეუძლებელია რესპუბლიკური იდეების დანერგვა... ხალხმა თითქმის არაფერი არ იცის რესპუბლიკის შესახებ... ჩვენთან რესპუბლიკა დამყარდა არა იმიტომ, რომ რესპუბლიკელები გაეხდით, არამედ მხოლოდ იმიტომ, რომ მონარქისტობაზე ვთქვით უარი“.

1917 წლის ოქტომბრის რევოლუცია ვ.კოროლენკომ კატეგორიულად უარყო და მას „სისხლიანი“ და „სასტიკი“ „ავანტიურა“ უწოდა. ამავე წლის ოქტომბრის თვეში მან ჩაწერა დღიურში: „პოლიტიკური ბრძოლის ბრძმედში აღმოჩნდა ყველაფერი, რამ მანამდე იყო ძვირფასი და რითაც ამყობდა ადამიანი. არ დარჩა არაფერი, რომ არ ყოფილიყო ცილდაწამებული, შეურაცხყოფილი, გალანძღული. პარტია პარტიის,

კლასი კლასის, ადამიანი ადამიანის წინააღმდეგ მიდის, ერთ-მანეთს ისეთ სიბინძურეში სვრიან, რაც შეიძლება გამოიწვიოს მხოლოდ ბრმა, შეურიგებელმა მტრობამ, ... შურმა და შურისძიებამ. არ დარჩა რუსეთში არც ერთი გამოჩენილი, პატივცემული ადამიანი, რომელიც ვინმეს არ გაელანძღა, დაემცირებინა, სახელი გაეტეხა, ესროლა შხამიანი ისარი და არ დაედანაშაულებინა დალატში, უსინდისობასა და სიცრუეში“.

ვლადიმერ კოროლენკო კრიტიკულად იყო განწყობილი ბოლშევიკების პოლიტიკის მიმართ, რომლებიც იარაღის ძალით და სისასტიკით ნერგავდნენ სოციალისტურ სისტემას. მიმართვის ტექსტში, რომელიც მწერალმა გამოაქვეყნა გაზეთში „ნაროდნოე სლოვო“ და რომელიც მთლიანად მოჰყავს თავის დღიურში, იგი წერდა: „რევოლუციის ძალა კაცობრიობის ამადლებულ მისწრაფებებშია და არა მტრობის, აღვირახსნილი ცხოველური ინსტინქტების გაღვივებაში“.

ბოლშევიკების მიერ გატარებული პოლიტიკის საშინელი შედეგები, აღნიშნავდა კოროლენკო, ადამიანთა ფსიქოლოგიაზეც აისახა, რადგან ბოლშევიკებმა ადამიანებში დათესეს სიძულვილი, ღვარძლი და სისასტიკე. ხალხში აღარ იყო ერთიანობა, მას აღარ გააჩნდა თავისი ქვეყნისადმი სიყვარული. ბოლშევიკური პროპაგანდის მთავარი შედეგი ანარქია და ურწმუნოებაა, რომელიც, როგორც ჟანგი, შიგნიდან ანადგურებდა ქვეყანას. „ჩვენი ფსიქოლოგია - რუსი ხალხის ფსიქოლოგია - სხეულია ჩონჩხის გარეშე, უნიათო და არასტაბილური. რუსი ხალხი თითქოს რელიგიურია. მაგრამ ახლა რელიგია არსად არ იგრძნობა. არაფერი აღარ ითვლება „ცოდვად“. ასეთი შეგრძნებაა ხალხში. ასეთივე შეგრძნებაა ინტელიგენციაში... დიახ, რუსული სული უხერხემლოა. სულსაც უნდა ჰქონდეს მისი ჩონჩხი, რომელიც არ მისცემს მას, ნებისმიერი ზეწოლის მიუხედავად, მოდრეკის საშუალებას, და შესძენს სტაბილურობას და სიმტკიცეს. ეს ჩონჩხი უნდა იყოს რწმენა ... ან რელიგიური, პირდაპირი გაგებით, ან „მტკიცე“, რომლისთვის ღირს სიცოცხლის გაწირვა“. ბოლშევიკებს კი, კოროლენკოს აზრით, ხალხისათვის მოაქვთ მხოლოდ იმედგაცრუება და მორალური სიმტკიცის დაკარგვა.

კოროლენკოს შეეძლო დღიურებში საოცრად ზუსტად დაეხასიათებინა სოციალური სიტუაცია, რომელიც შეიქმნა რევოლუციის დროს. მისი შეფასების ძირითად კრიტერიუმს წარმოადგენს ადამიანი. როგორც მწერალი-ჰუმანისტი, ის

მწვავედ რეაგირებდა ადამიანის სიცოცხლის გაუფასურებაზე, მორალური პრიორიტეტების დაკარგვაზე. „მოულოდნელად, რაღაც კატასტროფულად ყველგან უკვალოდ გაქრა რწმენა პატიოსნებაში, წესიერებაში, გულწრფელობაში, პირდაპირობაში. ადამიანს ადამიანის მიმართ აღარ გააჩნია სიყვარული, პატივისცემა. დავიწყებული, გაუფასურებული და განადგურებულია ყველა დამსახურებას საზოგადოების, ლიტერატურის, სამშობლოს წინაშე. ადამიანებმა ერთმანეთი აქციეს მექანიკურად მოლაპარაკე მანეკენებად. ცხოვრება იქცა მარიონეტების საშინელ თეატრად... ასე ცხოვრება შეუძლებელია - ეს აუტანელია“.

სამოქალაქო ომის დროს კოროლენკო არც ერთ მეზობელ მხარეს არ უწევდა თანაგრძნობას და წერდა წითლების და თეთრების „სრული გამხეცების“ შესახებ: „ორივე მხარე ერთმანეთს ადანაშაულებს სიმხეცეში. მოხალისეები ბოლშევიკებს. ბოლშევიკები - მოხალისეებს ... მაგრამ სისასტიკემ ყველგან შეაღწია“. „მე ოდესღაც ვიბრძოდი სიკვდილით დასჯის წინააღმდეგ, რომელიც მეფის ხელისუფლების დროს „ყოფით მოვლენად“ იქცა. მე ახლაც თვალყურს ვადევნებ ამ მოვლენას. და უნდა აღვნიშნო, ასეთი მასტაბით სიკვდილით დასჯა, ზოგჯერ არაფრით არ გამართლებული, მე არასოდეს არ წარმომედგინა“.

დასკვნა. ამრიგად, დღიურები წარმოადგენენ დიდი მნიშვნელობის მქონე დოკუმენტებს, სულიერი კულტურის შემადგენელ ნაწილს. დღიურის ღირებულება, პირველ რიგში, განისაზღვრება ასახული მოვლენებისა და პროცესების მნიშვნელობით, გამოიხატება ავტორის, როგორც დღიურის შემქმნელის სიმართლესა და გულწრფელობაში.

კოროლენკოს დღიურები ორიგინალური ლიტერატურული ნაწარმოები და მნიშვნელოვანი ისტორიული წყაროა. ისინი, ისევე როგორც სიტყვის სხვა ოსტატთა დღიურები, არ კარგავენ აქტუალობას, განსაკუთრებით დიდი მოთხოვნილებით სარგებლობენ საზოგადოების ცხოვრების კრიტიკულ და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და სოციალური დაძაბულობის პერიოდებში, როდესაც ადამიანური და სოციალური ფაქტორები თანაბრად მნიშვნელოვანი ხდება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ბოგომოლოვი, 1999 – Богомолов Н.А. Русская литература первой трети XX века, Томск, 1999.

ზალიზნიაკი, 2010 – Зализняк А. Дневник: к определению жанра. Журнал «НЛО», 2010, №106. <http://magazines.russ.ru/nlo/2010/106/za14.html>

ეგოროვი, 2003 – Егоров О.Г. «Русский литературный дневник XIX века. История и теория жанра», М., 2003.

კოლიადაიში, 1998 – Колядич Т.М. Воспоминания писателей. Проблемы поэтики жанра. М., 1998, с.24. <https://www.litmir.co/br/?b=115946&p=8>

კრივოლაპოვა, 2013 – Криволапова Е.М. Жанр дневника в наследии писателей круга В.В. Розанова на рубеже XIX - XX веков : Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. М., 2013. <http://www.dissercat.com/content/zhanr-dnevnik-a-v-nasledii-pisatelei-kruga-vv-rozanova-na-rubezhe-xix-xx-vekov>

ნიკოლაიჩევა, 2014 – Николаичева С.С. «Дневниковый фрагмент» в структуре художественного произведения (на материале русской литературы 30-70 гг. XIX века). Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Нижний Новгород. 2014. dlib.rsl.ru/loader/view/01005547346?get=pdf.

ოსკოცკი, 1993 – Оскоцкий. В.Д. Дневник как правда// Вопросы литературы. 1993, вып.У.